

Kapitola 5

Spolková republika Německo v české zahraniční politice¹

Vladimír Handl

SPOLKOVÁ REPUBLIKA NĚMECKO V ČESKÉ ZAHRANIČNÍ POLITICE: VÝCHODISKA A POLITICKÝ KONTEXT

Česká politika vůči Německu doznala v roce 2011 podstatné změny. V reakci na krizi eurozóny a (nechtěnou) německou hegemonii, která se ustavila při hledání její záchrany, naznačila vláda vedená ODS zásadní posun ve své evropské politice. Ještě v roce 2010 jsme mohli konstatovat pokračující evropeizaci česko-německé agendy. V roce 2011 se naopak projevila částečná de-evropeizace české politiky vůči SRN s tím, jak se premiér Petr Nečas snažil držet odstup od reformních kroků SRN v rámci eurozóny (viz kapitola 3: *Evropský rozměr české zahraniční politiky*).

Druhé téma, které vneslo do české politiky změnu, bylo předdefinováno rozhodnutím SRN „vystoupit z jaderné energie“. Většina českých politických představitelů a veřejnosti na něj reagovala negativně. Premiér a vláda jako celek nicméně postupovali uvážlivě a preferovali dialog a liberálně-tržní řešení před postupem restriktivně defenzivním.

Obě témata představovala výzvy, jež ovlivnily českou politiku vůči Německu. Česká exekutiva přitom nesla znaky prohlubující se vnitřní nejednotnosti (viz zejména uvnitř vládní koalice a zvláštní kurz prezidentské politiky), v EU zažívala oslabení svého image jako transparentního mezinárodního aktéra, rozpočtové škrty a personální nestabilita ohrožovaly institucionální kapacitu některých vládních institucí.

O to více vynikl – vedle dynamické a stále rostoucí agendy sousedských kontaktů a spolupráce – mimořádný význam jednotlivých prvků hodnotového: sdílené úcty k představitelům společenského života v moment jejich odchodu. Úmrtí Jiřího Dienstbiera, Jiřího Gruši a zejména pak Václava Havla zdůraznila to, co v běžné politice příliš často zaniká: odkaz na sdílené hodnoty a na politickou kulturu, které českou a německou společnost již po dvacet let spojují – a to nehledě na momentální oslabení politických institucí a demoralizaci politického života.

Východiska

Koncepce zahraniční politiky ČR (2011) uvádí, že Česká republika bude aktivně rozvíjet vztahy se Spolkovou republikou Německo, která pro ni představuje nejen souseda, ale i „strategického partnera“. Zdůrazňuje, že ve vztazích vůči Německu bude brán zvláštní zřetel na jeho klíčovou úlohu v evropské politice, evropské bezpečnosti a ve světové ekonomice.² Koncepce tak doznala posunu oproti původnímu textu z roku 2010, kdy bylo jako strategický partner označováno pouze Polsko. Přiznání strategického významu Německu je třeba hodnotit jako projev realismu. Nedostatkem koncepčního zaměření české politiky ovšem bylo, že jí chyběl základní a určující rámec: jednotný a koherentní přístup k Evropské unii. Dokud tento rozměr zůstával nenaplněn, nebylo možné formulovat ani specifickou zvláštní koncepci vztahu vůči Německu. Česká politika tak byla nadále především pragmatická, vedená managementem běžné agendy jak multilaterální, tak zejména bilaterální.

Ani ve druhé aktuální profilové oblasti – energetické politice – se česká politika nemohla opřít o solidnější koncepční rámec: český konsenzus (minus Strana zelených /SZ/ a ekologisté) se omezoval na hlasité přitakání jaderné energetice; nezahrnoval ale odpověď na to jak v nové situaci postupovat – jak nakládat s obnovitelnými zdroji, jak mezinárodně spolupracovat při budování přenosových sítí, jak postupovat při liberalizaci energetického trhu v EU.

Politický prostor

Politické strany se přímo vůči Německu vymezovaly pouze omezeně. Otázky minulosti nehrály v politickém diskurzu podstatnou roli – mj. proto, že trval obecný konsenzus „garanční politiky“, zaměřené na zajištění poválečného právního a majetkového *statu quo*, který německá vláda nijak neatakovala.

Česká politika byla ale zároveň nejednotná vzhledem k politické a ideologické diferenciaci. Trvala přitom symetrie podél levo-pravé osy: levý a pravý střed (ČSSD a TOP 09 v parlamentu a SZ a KDU-ČSL mimo jeho rámce) pojímaly evropské směřování SRN převážně pozitivně, kdežto levý a pravý kraj jej více či méně otevřeně odmítaly. ODS ve svém návratu ke konzervativním hodnotám a euroskepsi nacházela společnou půdu s nekonzervativní pozicí prezidenta Klause a jeho okolí (s nímž se ideově sblížil i arcibiskup Dominik Duka) a mimoparlamentními subjekty, jako byla Suverenita Jany Bobošíkové. Prezidentské pozici zůstala blízká i euroskeptická KSČM.

V otázce jaderné energetiky pak česká politická scéna – s výjimkou SZ – zaujímala vůči německému „vystoupení z jádra“ více či méně kritický odstup. Prezident Klaus vybočil z diplomatické etikety, když označil německé rozhodnutí za iracionální a populistický krok a prohlásil, že jde o jistou politickou bezradnost, která jej „*strašlivě zlobí*“³; v případě jaderné energie stojí, jak uvedl, „*na straně Francie, ne Německa, kterému nerozumím a jeho politikům nevěřím*“.⁴ Naopak SZ a řada ekologických nevládních organizací rozhodnutí SRN nejen respektovaly, ale také jej vnímaly a prezentovaly jako model vhodný v co nejširší míře k následování.⁵

Neměnné zůstávaly tradiční vazby politických stran se sesterskými stranami v SRN, popř. jejich absence: zůstalo anomálií české politické scény, že hlavní pra-

vicové uskupení, ODS, nenašlo v SRN skutečného partnera. Všechny ostatní parlamentní strany své tradiční partnery měly, i když se intenzita vzájemných vztahů značně lišila. Z mimoparlamentní opozice s německými sesterskými stranami udržovaly kontakty KDU-ČSL (partner CDU) a SZ.

Znepokojivě se prohlubovaly kontakty extrémní pravice: Dělnická strana sociální spravedlnosti (DSSS) podepsala v dubnu s neonacistickou Národnědemokratickou stranou Německa (NPD) manifest o spolupráci a v květnu na její pozvání přijel do ČR předseda NPD Udo Voigt. Obě strany se dohodly na rozvoji přeshraniční spolupráce zaměřené na komunální úroveň. V srpnu se do Berlína vypravila skupina českých pravicových extremistů, kteří pomáhali NPD ve volební kampani.⁶

Rovněž extrémní levice rozvíjela spolupráci. Komunistický svaz mládeže v květnu zorganizoval demonstraci asi 60 českých a německých levicových radikálů proti válce pod heslem „Třídní boj místo světové války“.⁷

Převážně umírněnou rezonanci nacházely v roce 2011 historické otázky. Ojedinelými příklady radikální pozice bylo rozdělení místní veřejnosti v otázce památky civilním obětem údajného masakru na sudetských Němcích v obci Dobronín. Členové České strany národně sociální natřeli v Dobroníně kříž německým obětem narůžovo a byli pokutováni za přestupek proti občanskému soužití.⁸ Předsedkyně Českého svazu bojovníků za svobodu (ČSBS) Anděla Dvořáková ve svém projevu při pietním aktu v Lidicích kritizovala vládu za její údajně vstřícný postoj vůči sudetským Němcům.⁹

Kontroverzi vzbuzoval plán vlády prodat Německu sídlo jeho velvyslanectví v Praze – Lobkovický palác. Podle tohoto záměru má česká strana za výnos prodeje zakoupit pozemky a vybudovat novou budovu českého velvyslanectví v diplomatické čtvrti na Tiergartenstrasse v centru Berlína. Ministerstvo financí požadovalo doplnění posudků o zpřesněné ocenění uměleckořemeslných prvků pevně spojených s oceňovanými nemovitostmi. Další fáze jednání se tak přesunula na rok 2012. Poslanec ČSSD a stínový ministr zahraničních věcí Lubomír Zaorálek prodej nicméně odmítl s tím, že se Česká republika nemá zbavovat významných historických objektů, aby zalepila díry v rozpočtu.¹⁰

SPOLKOVÁ REPUBLIKA NĚMECKO V ČESKÉ ZAHRANIČNÍ POLITICE: UDÁLOSTI A AGENDA

Styky

V současné době (a zejména v průběhu českého předsednictví v EU) byly vytvořeny přímé vztahy mezi vládními institucemi a jejich německými partnery: horizontální vztahy na všech úrovních vytvořily hustou a efektivní síť komunikace a praktické spolupráce. Probíhaly desítky bilaterálních konzultací na pracovní úrovni i na úrovni ministrů a jejich náměstků. Tento vývoj zahrnuje i vztahy na úrovni německých zemí. Významný úspěch v tomto kontextu představovala již druhá návštěva bavorského premiéra Horsta Seehofera v Praze (23.–24. listopadu). Vrchol prezidentské stykové agendy představovala účast v té době již hodně politicky oslabeného prezidenta Chris-

tiana Wulffa na pohřbu V. Havla (23. prosince). Symbolický význam měly vzpomínkové a kondolenční akce, organizované velvyslanectvím ČR v Berlíně.

Nejčastější kontakty českých a německých představitelů jako vždy probíhaly na multilaterálních fórech, zejména v rámci EU a NATO. Oživil se ale také multilaterálně regionální rozměr: Kancléřka Angela Merkelová se účastnila rozšířeného zasedání Visegrádské skupiny, které se zabývalo mj. projektem Východního partnerství a ve společném prohlášení podpořilo běloruskou opozici.¹¹

Evropská unie

Hlavní téma vzájemného vztahu, včetně bilaterálních konzultací a informační výměny, představovala již tradičně evropská politika, a to jak konstitutivní oblast (institucionální otázky a fungování EU jako celku), tak otázky regulativní (formování norem, institucí a politik v jednotlivých sektorech). V sektorálních politikách vznikaly pragmatické zájmové koalice a česká politika se do nich snažila aktivně vstupovat.

Změna nastala díky krizi eurozóny a následnému posunu v německé politice. SRN se stala *de facto* hegemonem eurozóny, během roku se soustředila na škálu opatření, směřujících k pragmatické reformě EU, mezivládní koordinaci (např. Pakt Euro plus) a diferenciaci integrace, jež by nevyžadovaly zásadní institucionální změny (a tedy podstatnou reformu smluv). Postupně ale v německé politice sílilo vědomí, že mezivládní koordinace může oslabovat existující nadnárodní instituce EU, zejména vliv EP a národních parlamentů. Z hlediska německé politiky řešením nemůže být jen „ochranný deštník“, ale zásadní rozhodnutí o dotváření integračního mechanismu. Jestli má být EU unií stability a „vzájemného ručení“, musí získat akceschopnost a legitimitu politické unie. Od léta 2011 se proto CDU začala vracet ke „komunitárnímu principu“ (posilování sdílené suverenity a nadnárodní integrace). Začala pracovat ve prospěch změny smluv a prohlubování EU. Obojí naznačovalo pravděpodobný vznik Evropy dvou rychlostí – evropského jádra a jeho periferie.

Politika premiéra Nečase se v reakci na tento vývoj orientovala na jasnou distanci od eurozóny a tedy i postupu SRN při řešení krize. Česká politika přitom neměla problém podpořit německý tlak na prosazení fiskální disciplíny včetně integrace *Schuldenbremse* do ústav, resp. odpovídajících legislativních dokumentů členských států eurozóny. Zdrženlivá ovšem zůstala – jako nečlenský stát eurozóny – vůči myšlence centralizace rozpočtů členských zemí a posilování role EK.¹² Premiér Nečas za zbytečný považoval návrh prezidenta Klause, aby vláda vyjednala trvalý *opt-out* (výjimku) z eurozóny, a zároveň odmítl myšlenku zavedení daně z finančních transakcí, kterou poněkud vlažně podporovalo vedle Francie i Německo.¹³ V zásadě v otázkách záchrany eura stála ČR jako nečlenská země mimo a na rozdíl od Polska svůj odstup opakovaně zdůrazňovala. Účast Polska na Paktu Euro plus a Fiskálním paktu přitom představovala pro německou politiku model, jehož následování by uvítala i na české straně. ODS nicméně dala závazkem referenda o vstupu do eurozóny najevo odstup od celého projektu.

Česká republika přesto hrála roli jakéhosi minimalistického partnera: hlavní zájem SRN byl soustředěn na celkovou hospodářskou politiku a kulturu rozpočtové disciplíny a Berlín potřeboval podporu každé jednotlivé země proti převaze jižních států

EU, ale i Velké Británie. Význam takové spolupráce se měl ještě zvýšit v případě vítězství levicového kandidáta v prezidentských volbách ve Francii. Česká politika tak vstoupila na cestu částečné de-evropeizace svého vztahu se SRN: na jedné straně se s Německem shodla na obecných rysech hospodářské politiky a v této rovině udržovala partnerský vztah. Vyhnula se ale zároveň jeho evropeizaci tím, že se nezapojila do vznikajícího politického mechanismu.

Na rozdíl od ODS se TOP 09 stavěla ke kurzu německé politiky v zásadě s pochopením a usilovala o přistoupení k Fiskálnímu paktu alespoň k pozdějšímu datu. Ministr zahraničních věcí Karel Schwarzenberg sice před změnami stávající smlouvy EU varoval a vyslovil se, nehledě na krizi eurozóny, pro pokračující rozšiřování EU o země jihovýchodní Evropy a také o Turecko, perspektivně o Ukrajinu a Bělorusko.¹⁴ Prosazoval názor, že euro nemá představovat fetiš a že by EU bez eura přežila. Přihlásil se nicméně k přelomovému projevu svého polského resortního kolegy Radosława Sikorského, který Německo vyzval, aby se při záchraně eura ujalo vůdčí role.¹⁵

Zahraníční a bezpečnostní politika

V zahraničněpolitické oblasti nadále chyběla zásadní česko-německá agenda, která by ústila do intenzivní spolupráce. Do jisté míry tuto roli hrál již od roku 2009 projekt východního partnerství: jak ČR, tak Německo jej vnímají jako důležitý nástroj „budování stability a prosperity v okolí EU“¹⁶ a rovněž podpory politických a sociálně-ekonomických reforem.¹⁷ Obě země využívaly jako platformu Visegrádskou skupinu¹⁸: Ministři zahraničních věcí zemí Visegrádské skupiny a Německa např. ve společném prohlášení vyzývali představitele Běloruska, aby propustili politické vězně.¹⁹ Obě země měly zásadní zájem na úspěšné transformaci a nezávislosti zemí ležících mezi EU a Ruskem a na intenzivních vztazích s nimi.

Přetrvávaly jisté rozdíly v pohledu na Rusko, kdy česká atlantická komunita nadále vnímala německý přístup jako značně vstřícný. Kritický pohled na Rusko nicméně převládal v německých médiích a společenském diskurzu: Podporu a sympatii zde získal V. Havel se svým upozorněním, že vrátí cenu Quadrigy, jestliže ji obdrží rovněž ruský premiér Vladimír Putin.²⁰ Německá nadace musela následně udělení ceny za rok 2011 zrušit.

Česká politika nebyla jednotná v názoru, zda a jak posilovat společnou zahraniční a bezpečnostní politiku a společnou bezpečnostní a obrannou politiku EU. V praktických otázkách se sice jako tradičně na společné politice podílela. Těžko ale mohla čelit nejistotě ohledně německé angažovanosti na projektu SZBP a SBOP, dokud sama potenciál *Lisabonské smlouvy* a EU obecně zcela nevyužívala. Česká republika v zásadě podpořila akci spojenců v Libyi, jíž naopak *de facto* odmítla SRN. Postup Berlína nicméně nebyl vnímán jako zvláště překvapivý, potvrdil spíše pohled na Německo jako na významného evropského politického a hospodářského aktéra, který nevnímá bezpečnostní a vojenskou politiku jako prioritu.

Vojenská spolupráce se i proto nadále orientovala především na praktickou rovinu²¹: probíhala příprava na vytvoření multilaterální *european battle group* v roce 2012, v níž měla SRN hrát vůdčí roli a již se měla vedle dalších zemí podílet i ČR. Český důstojník se podílel na práci operačního velitelství sil rychlé reakce v němec-

kém Ulmu (*Response Force Operations Command*, RFOC) a připravovalo se zde podstatné rozšíření české účasti v roce 2012. Se snižováním rozpočtů na obranu v obou zemích stál v popředí úkol realizovat koncepci sdílení kapacit a schopností (*pooling and sharing*), aby nedošlo k oslabení akceschopnosti a hodnověrnosti spojeneckého příspěvku v euro-atlantickém rámci.²²

Hospodářské vztahy

Do značné míry autonomně se rozvíjely hospodářské vztahy. Německo nadále bezkonkurenčně vedlo pořadí hlavních hospodářských partnerů České republiky. Jeho podíl na českém obchodě přitom průběžně mírně klesal s tím, jak se rozšiřovala obchodní výměna ČR s dalšími zeměmi EU. Podíl SRN na vývozu ČR tak dosáhl 32,1 %. Jak český export, tak import dosáhly historicky rekordních hodnot (922 a 685,4 mld. Kč) a bezprecedentní byla rovněž pozitivní bilance (236,6 mld. Kč).²³ Z pohledu SRN dosahoval objem obchodu s ČR zhruba stejné úrovně jako obchod s Ruskem.²⁴

Přetrvávající rozdíly v podmínkách podnikání, odlišnosti v daňovém systému obou zemí, nerovné možnosti pro získání povolení k podnikání, rozdílný statut podnikatelských komor atd., vyžadovaly pozornost politiky. Vznikla proto např. Česko-bavorská pracovní skupina pro zlepšení přeshraničního poskytování služeb, která by podnikání měla ulehčit.²⁵

Aktivita německých firem v ČR stále silněji limitoval nedostatek zaměstnanců ovládajících německý jazyk.²⁶ Za znepokojivý signál je třeba považovat skutečnost, že třetina německých firem, aktivních v ČR, by zde už znovu neinvestovala: vadila jim zejména špatná platební morálka, nízká úroveň právní ochrany i neprůhledné zadávání veřejných zakázek. Česká republika se v hodnocení zemí v regionu střední a východní Evropy opět umístila jako druhá za Slovenskem.²⁷

Energetika

Tématem, jehož význam v české politice vůči Německu dlouhodobě rostl, byla energetika. Aktuálním důvodem bylo roku 2011 rozhodnutí kancléřky Merkelové vrátit se k původnímu časovému harmonogramu odchodu Německa od jaderné energetiky. Kancléřka tak provedla obrat o 180 stupňů, protože ještě v listopadu 2010 (ke spokojenosti české politiky a byznysu) naopak prodloužila z čistě ekonomických důvodů funkčnost nejmodernějších německých jaderných reaktorů až o 14 let. Nečekaným návratem k původnímu harmonogramu (březen) reagovala kancléřka na havárii jaderné elektrárny v japonské Fukušimě a zřejmě i na pokles volebních preferencí CDU.

Tento vývoj měl pro ČR několik důsledků. Jednak vedla odstávka osmi reaktorů, postavených před rokem 1980, k sedminásobnému nárůstu vývozu elektrické energie z ČR do SRN.²⁸ To sice zvyšovalo zisky i cenu akcií polostátní firmy ČEZ, ale česká politika se zároveň obávala dopadu na české hospodářství a příjmy obyvatel. Premiér Nečas proto vedl s německou stranou intenzivní dialog: při návštěvě Drážďan prohlásil, že odstavení již prvních osmi reaktorů zvýšilo cenu energie v ČR o 10 % a odhadl nárůst ceny po roce 2022 o 30 % (uvedené číslo v zápětí zpochybnil prezident Klaus). Zdůraznil, že německé rozhodnutí respektuje, požadoval ale zároveň respekt

vůči zachování jaderné energetiky v ČR.²⁹ Hospodářská komora ČR rozhodnutí Německa přímo kritizovala, když jej označila za unáhlené a nekoordinované.

Během říjnové konference o energetice v Drážďanech premiér Nečas podpořil propojení ropovodů Družba a IKL, vedoucího do německé rafinérie Spergau. Tím by Sasko a ČR přispěly k posílení energetické bezpečnosti EU a unifikaci přepravních cest. Česká republika roveň projevila zájem o spolupráci v oblasti hnědého uhlí, zejména pokud jde o moderní technologie a zvyšování energetické účinnosti.³⁰

Další téma představovaly tzv. „návaly energie“, které do sítě dodávaly německé obnovitelné zdroje.³¹ Ministr průmyslu a obchodu Martin Kocourek a jeho německý protějšek Rainer Brüderle se dohodli na vytvoření pracovní skupiny (jež zahrne i Polsko), která má do budoucna minimalizovat přetížení přenosových sítí.³² Německá strana předpokládala, že bude během příštího desetiletí do rozvoje přenosových sítí investovat několik desítek miliard eur. Podle této koncepce bude nutné národní soustavy propojit v jednotnou evropskou „supersoustavu“, schopnou vstřebat až pětkrát větší výkon solárních elektráren a třikrát větší výkon větrných zdrojů.³³ Objevovaly se návrhy, aby Německo za přenos přes své území platilo,³⁴ popř. aby česká strana zvolila defenzivní taktiku a bránila (podobně jako Polsko) takovým přenosům výstavbou transformátorů na hranicích. Vláda nicméně tlaku v tomto směru odolávala, byla vůči německé pozici vstřícná a hledala liberální řešení ve vytváření jednotného energetického trhu.

Němečtí diplomaté českou stranu ujišťovali, že „*Německo plně respektuje právo každé země na volbu vlastního energetického mixu*“, požadovali ale transparentnost postupu a včasnou informovanost SRN a jejich občanů zejména v příhraničních oblastech.³⁵ Na tento zájem reagoval premiér Nečas dopisem kanclérce Merkelové, v němž nabídl uspořádat v Německu o dostavbě jaderné elektrárny Temelín veřejnou diskusi.³⁶ Shodl se i s bavorským premiérem Seehoferem na tom, že i když bude zásobování energií na obou stranách vycházet z rozdílných konceptů, bude bezpečné a zodpovědné.³⁷ Generální ředitel ČEZ Martin Roman nicméně očekával, že SRN bude ČR tlačit směrem k odchodu od jádra a dodal, že „*ten tlak na českou vládu bude enormní*“.³⁸

Pozitivně se vyvíjela situace v zásobování ČR plynem. Plynovod Nord Stream, který do Německa přivádí ruský zemní plyn po dně Baltského moře, se propojil s německým plynovodem Opal. Tento končí na západní české hranici a navazuje na plynovod Gazela (společnost Net4Gas německého koncernu RWE), který bude protínat západní Čechy a směřovat do Německa. Gazela by měla zásobovat i českou síť a Česko získá příjmy z tranzitních poplatků.³⁹ Státní firma ČEPS projevovala zájem o majetkový vstup do společnosti Net4Gas. Tu prodával díky „vystoupení z jaderné energetiky“ zadlužený RWE.⁴⁰

Pokračovaly také aktivity českých energetických firem v Německu. Německá hnědouhelná společnost Mibrag, jež patří českému Energetickému a průmyslovému holdingu (EPH), požádala v SRN o povolení k výstavbě supermoderní uhelné elektrárny Profen za více než 30 mld. Kč.⁴¹

Německá skupina RWE usilovala o exkluzivní práva pro jednání s Gazpromem o výrobě elektrické energie v Německu a dalších zemích. Chtěla tak mj. zajistit spo-

lehlivé a bezpečné dodávky zemního plynu za konkurenceschopné ceny. V České republice je majitelem RWE společnost Transgas, která odpovídá za nákup a tranzit zemního plynu a jeho velkoobchod; od roku 2010 zajišťuje i dodávky elektřiny.⁴² Německá vláda spolupráci RWE a Gazpromu podpořila jen zdrženlivě, bavorská vláda jej naopak vítala a chápala jako posílení bezpečnosti dodávek plynu a jejich ceny.⁴³ V ČR vyvolával projekt určité obavy z rostoucího vlivu Gazpromu v regionu.

Obecně hlavní zájem ČR představoval „rozvoj propojení energetických infrastruktur mezi ČR a SRN, stabilita a prohlubování integrace energetických trhů, především pak udržení a získávání dalších přímých zahraničních investic ze SRN v energetického sektoru ČR“; zvláštní význam mají snaha o udržení pozic RWE v české plynárenství a aktivity E.ON a EnBW.⁴⁴

Zemědělství

Hlavním tématem vztahů s Německem, které si získalo pozornost politiky i veřejnosti, byla v roce 2011 ochrana trhu potravinami proti případům kontaminované potravinářské produkce ze SRN. Obě strany ovšem spolupracovaly i při obraně proti nekalé konkurenci třetích stran a nacházely styčné body při přípravě reformy agrární politiky EU.

Česká politika, média a veřejnost v lednu věnovala značnou pozornost dioxinové aféře v SRN. Agrární komora dokonce žádala zastavení dovozů a vyzývala ke konzumaci domácí produkce.⁴⁵ Situaci by měla napříště řešit mj. lepší přeshraniční spolupráce se Saskem.⁴⁶

Značné znepokojení vyvolala i následující, ještě závažnější aféra, spojená se šířením nákazy E.coli, která si v Německu vyžádala životy více než dvou desítek osob. Ozývala se kritika postupu německých orgánů, které mylnou informací o zdroji nákazy vyvolaly obavy z konzumace i zcela nezávadných druhů zeleniny. To vedlo k poklesu prodeje i domácí české zeleniny až o 50 %.⁴⁷

Při přípravě reformy zemědělské politiky EU se ČR a Německo shodly na odporu vůči zavedení tzv. dotačního stropu pro přímé platby, které mají být po roce 2013 vypláceny na hektar zemědělské půdy podle velikosti zemědělského podniku. Získaly tak (spolu s Velkou Británií a několika dalšími zeměmi) na půdě Evropského parlamentu takzvanou blokační menšinu.⁴⁸

Doprava

Hlavními tématy byla nadále výstavba hlavních transevropských dopravních sítí, propojení místních dopravních spojů a zlepšení splavnosti Labe.

Kontroverze trvala kolem plánované výstavby jezu v Děčíně. Na jedné straně proti jezu protestovali čeští a němečtí ekologové a saské ministerstvo životního prostředí. Jejich aktivity odsuzovalo Ředitelství vodních cest (ŘVC) ČR jako snahu nepřipustně ovlivňovat proces hodnocení vlivu stavby na životní prostředí.⁴⁹ Na straně druhé se česká a saská vláda vzájemně podporovaly v odporu proti snaze přesunout Labe do kategorie tzv. doplňkových vodních cest SRN s objemem přepravy do milionu tun ročně, jež ohrožovalo říční dopravu. Premiér Nečas v této věci napsal osobní dopis kancléřce Merkelové.⁵⁰ Německá strana se pak zavázala zajistit splavnost Labe po 345 dnů v roce.⁵¹ Stejný závazek na české straně podle ŘVC předpokládal právě

uvedenou výstavbu plavebního stupně v Děčíně, kterou již v roce 2010 podpořila česká tripartita.

Viditelný úspěch zaznamenala česko-bavorská spolupráce: Petr Nečas a bavorský premiér Seehofer uvítali zařazení železničních tratí z Mnichova a Norimberku do Prahy do základní transevropské dopravní sítě a dohodli se na podpoře tohoto programu.⁵² Shodli se rovněž na spolupráci evropské satelitní navigace Galileo, jejíž ústředí bude sídlit v Praze, s německým centrem moderních technologií v Oberpfaffenhofenu.⁵³

Regionální prioritou bylo zachovat nebo modernizovat místní přeshraniční vlaková spojení. V Sasku se diskutovalo o dostavbě železniční trati Sebnitz–Dolní Poustevny; česká strana již svou trať postavila, německá z důvodů nedostatku financí nikoli.⁵⁴ Memorandum o zachování přeshraničního vlakového spojení podepsal Karlovarský kraj a německý region Vogtland.⁵⁵ Vrcholem přeshraniční vlakové turistiky byly adventní masové návštěvy z ČR do Drážďan, pro něž České dráhy umožnily využít zvýhodněné jízdenky; nechtěným důsledkem přitažlivosti Drážďan i této pobídky bylo mimořádné přetížení některých spojů.⁵⁶

Na rozhodnutí ohledně odvolání odpůrců stavby dálnice D8 čekalo dokončení úseku Lovosice–Řehlovice.

Práce a sociální věci, zdravotnictví

Svého uzavření se dočkalo jedno z nejviditelnějších kontroverzních témat česko-německých vztahů od vstupu ČR do EU: 1. května skončilo přechodné období, jež odkládalo uplatnění principu volného pohybu osob. Téma po deset let sjednocovalo českou politickou scénu a rozdělovalo ČR a SRN: Německo (spolu s Rakouskem) toto přechodné období prosadilo a bylo opět spolu s Rakouskem jedinou zemí, která beze zbytku využila jeho maximálně povolenou dobu trvání – sedm let. Německá ministryně práce Ursula von der Leyenová nadále obhajovala oprávněnost a užitečnost tohoto opatření.⁵⁷ Naopak bavorská ministryně sociálních věcí Barbara Stammová uznala, že „některé obavy z bavorské strany nebyly opodstatněné“.⁵⁸

Česká strana a většina českých i německých expertů se mohla cítit potvrzena ve své kritice přechodného období. Průzkumy očekávání veřejnosti SRN ukázaly, že se odblokování pohybu pracovních sil obávalo 73 % obyvatel SRN.⁵⁹ Německé firmy naopak doufaly v příchod nových pracovníků do kvalifikovaných výrobních a stavebních profesí a služeb, včetně pečovatelských a hlídacích. Obavy ze mzdového dumpingu německá strana řešila stanovením minimálních mezd v těchto profesích.⁶⁰ Její výše byla stanovena na západě Německa 7,79 EUR (188 Kč) za hodinu, na východě 6,89 EUR (166 Kč).⁶¹

S otevřením pracovního trhu se dvojnásobně zvýšil zájem o informace i nabízených volných místech v SRN – v Německu chybělo zhruba 400 000 kvalifikovaných pracovníků. Dosud v SRN pracovalo okolo 14 000 českých zaměstnanců (naopak to bylo 4400 Němců). Podstatný nárůst počtu českých pracovníků se ale neočekával. Důvodem bylo zejména sblížení úrovně platů a nákladů v obou zemích a rovněž omezená znalost němčiny. Další příčinou byla podle experta norimberského Institutu pro průzkum pracovního trhu (IAB) Tima Baase i sama politika pozdního otevření pra-

covního trhu.⁶² Nejvíce nových pracovníků se očekávalo z Polska; jedině s ním proto SRN spolupracovala na informační kampani.

Mírně rostl zájem o vyučení v SRN, kde se inzerovalo asi 60 000 neobsazených učňovských míst. Česko-německá obchodní a průmyslová komora (ČNOPK) a Obchodní a průmyslová komora Řezno (IHK) proto zahájily společné projekty vzdělávání učňů v českých a německých podnicích, transfer vědomostí a technologií plus propojení klastrů.⁶³

V oblasti zdravotnictví se nepodařilo překonat legislativní překážky pro průběžnou spolupráci českých, německých a polských záchranářů v Euroregionu Nisa; přeshraniční nasazení bylo nadále možné pouze v případě hromadných neštěstí a katastrof.⁶⁴

Ochrana životního prostředí

Posun, který se odehrál v přístupu německé vlády k jaderné energii, představoval aktuálně změnu především pro energetiku (viz výše). Debata kolem jaderné elektrárny Temelín se týkala převážně technických otázek.⁶⁵ Situace dávala nicméně tušit, že z německé strany poroste snaha získat ČR pro svůj přístup „k jádru“.

Agendu zatím formovaly „evergreeny“ česko-německého vztahu, jako např. likvidace nelegální skládky Libčevsi a návrat 800 tun odpadu do SRN⁶⁶, nebo průmyslový zápach, který obtěžuje obyvatele saské části Krušných hor – obě strany se v tomto případě dohodly na společném vyhodnocení vzorků, které letos shromáždily saské úřady.⁶⁷

Hlavní tématem ovšem zůstalo Labe, a to hned ve dvou kontextech: jednak otevřenou zůstala otázka výstavby děčínského jezu, již přijala česká politika za svou, která ale dělila politiku saskou a propojovala zastánce a odpůrce napříč přes hranice.⁶⁸ Ekologické sdružení Arnika se muselo bránit obvinění, že je placeno z německých peněz aby lobovalo pro železnici a cíleně poškozovalo české zájmy.⁶⁹

Druhou kauzu představoval problém s odpadky, zejména plastovými lahvemi, které opakovaně připlavovalo Labe z Česka. Ministerstva životního prostředí ČR a Sasko se dohodla na technických opatřeních a legislativních úpravách, které budou na výrobce plastových obalů a spotřebitele klást větší povinnosti při nakládání s nimi. Odpadem se zabývaly i Sdružení obcí Libereckého kraje a německé obce okresu Zhořelec; připravily tříletý projekt na zlepšení třídění odpadů, který by měl snížit znečištění krajiny. Počítalo se např. se zapojením všech stupňů škol.⁷⁰

Čeští a němečtí aktivisté se stavěli proti rozšiřování větrných a fotovoltaických elektráren v oblasti Moldavy v Krušných horách.⁷¹

Vnitro

Poněkud do pozadí ustoupil v roce 2011 dříve mediálně sledovaný a politicky citlivý problém kontrol českých řidičů v příhraničním pásmu SRN.

Naopak trval problém pašování drog a profesionálně organizovaných krádeží osobních aut. Češi nadále nejčastěji pašovali drogy do Bavorska.⁷² Navíc celníci zaznamenali alarmující nárůst pašování drogy pervitin, pocházející především z vietnamských tržišť v Česku.⁷³ Tuto a další drogy si stále častěji dovážejí sami němečtí občané.⁷⁴

Kradená auta byla okamžitě převážena přes hranice ČR a Polska; saský ministr vnitra Markus Ulbig proto prosazoval mj. opětné zablokování lesních a polních cest vedoucích přes hranice.⁷⁵ Česká policie ve spolupráci s německými partnery obvinila a zadržela gang, který organizoval krádeže aut.⁷⁶ Později pět zadržených vydala do SRN a předala zpět značnou část ukradených vozů.⁷⁷ Celní ředitelství Plzeň a Hlavní celní úřad Řezno podepsaly deklaraci o spolupráci, která mj. zavádí první společné česko-německé hlídky mobilního dohledu na silnicích (obdobné hlídky již fungují v Královéhradeckém kraji s polskými celníky).⁷⁸

Celkově ovšem kriminalita od přistoupení ČR do schengenského prostoru klesla. Bavorsští policisté u českých hranic tak měli o třetinu až polovinu méně práce než jejich kolegové ve vnitrozemí.⁷⁹

Osvědčila se spolupráce v boji proti terorismu a politickému extremismu. Zvláštní pozornost vzbudila koordinovaná akce policistů obou stran při zneškodnění salafistické islamistické organizace Džamaat Šariat, aktivní především v SRN. Ta z ČR zajišťovala logistickou podporu svým zahraničním buňkám při přípravě teroristických akcí. Česká policie zatkla a obvinila pět osob a německá policie další dvě uprchlé osoby české straně vydala.⁸⁰

Spolupráci českých, saských a bavorských policistů při řešení akcí pravicových extremistů by mělo posílit nasazení speciálních monitorovacích vozidel.⁸¹ Saská policie zesílila kontroly u hranic pro případ, že by němečtí neonacisté chtěli podpořit české radikály při demonstracích na Šluknovsku.⁸² Česká policie chystala obvinění člena Národnědemokratické strany Německa (NPD) Robina Sienera za šíření extremismu, jehož se dopustil na 1. máje svými výroky na setkání radikálů v Brně.⁸³

V rámci spolupráce ministerstev vnitra předala česká strana Bavorskému státnímu archivu archivní fond knížectví Schwarzenberg z let 1315–1924, který se během války ocitl na českém území a byl konfiskován na základě dekretů prezidenta Beneše.⁸⁴

I do práce české policie zasahovala úsporná opatření: rozpočtová omezení ohrožovala existenci nedávno otevřeného společného česko-německého policejního centra v bavorském Schwandorfu.⁸⁵

Otázky minulosti

Historické otázky se ve vzájemném vztahu ještě více, než v roce 2010, posunovaly do dvou poloh: jednak se prohluboval veřejný diskurz a s ním spojená ritualizace a muzealizace minulosti a paměti⁸⁶ (často nutně kontroverzní). Jednak se blížilo vyřešení praktických problémů, jako je např. uplatnění vlastnického vztahu v případě tzv. chebského lesa. Absentovaly snahy formovat materiální požadavky vůči ČR a jejím občanům ze strany představitelů SRN a jejich jednotlivých zemí; v roce 2011 neměly viditelné místo pokusy instrumentalizovat minulost ze strany politiků ČR.

Samotné kontroverze kolem nahlížení na minulost tím samozřejmě nekončily. Během 62. sjezdu sudetských Němců vyzval předseda Sudetoněmeckého krajanského sdružení Franz Pany prezidenta Klause, aby se sudetským Němcům omluvil za minulá příkoří, jak to nedávno učinila britská královna Alžběta II. vůči Irsku. Mluvčí sdružení Bernd Posselt pak na V. Klause apeloval, aby jeden ze dvou zbývajících roků ve funkci vyhlásil v Česku rokem sudetských Němců.⁸⁷ Prezident Klaus reagoval věc-

nou připomínkou, že daní představitelů ignorují již pronesené „*omluvné výroky z české strany*“. Dodal, že žádat omluvu z české strany v den výročí lidické tragédie „*je výrazem mimořádné lidské necitlivosti a nepoučitelnosti*“. ⁸⁸ Výměnu názorů se snažil zmírnit H. Seehofer, který zdůraznil, že „*k aktivnímu vytváření sousedských vztahů není nic cennější než dialog*“. ⁸⁹

Rétorika některých představitelů Svazu vyhnanců se samozřejmě neměnila: během každoročního Dne vlasti v Berlíně požadovala předsedkyně Svazu vyhnanců Erika Steinbachová pro vyhnance finanční odškodnění a vyzvala vládu kancléřky Merkelové, aby „*začala už konečně jednat*“. ⁹⁰ Paralelně se i zde projevovala snaha o ritualizaci: Svaz vyhnanců požadoval vyhlášení celostátního pamětního dne; tento požadavek měl rezonanci zejména u křesťansko-konzervativní části politického spektra, jak potvrdilo vystoupení saského ministerského předsedy Stanislawa Tillicha. Již v únoru záměr vyhlásit takový den podpořil hlasy vládní koalice i Spolkový sněm.

Stejně jako vytvoření a fungování Centra proti vyhánění v Berlíně, byl i návrh na vyhlášení vzpomínkového dne na vyhnance velmi kontroverzní. Mělo by jít o 5. srpna, tedy výročí vyhlášení Charty německých vyhnanců (1950), jež se místo uznání spoludopovědnosti za nacismus zřiká „pomsty a odplaty“ (!), reprodukuje jednostranný pohled na minulost a neřeší roli někdejších aktivních nacistů ve vlastních řadách. Proti rozhodnutí Spolkového sněmu se vyslovilo v otevřeném dopise přes 50 evropských historiků, včetně českých expertů – docentky Kristiny Kaiserové a doktora Oldřicha Tůmy. ⁹¹

Nejvýraznějším potvrzením nové normality v nakládání s minulostí byla již druhá návštěva bavorského premiéra H. Seehofera v Praze, která se těmto otázkám věnovala velmi vyváženě a se zdůrazňovanou pietou vůči všem obětem. Premiér Seehofer se svou delegací, v níž byl stejně jako v roce 2010 i europoslanec a mluvčí Sude-toněmeckého krajanského sdružení B. Posset, se poklonil obětem nacistického teroru v Lidicích, v Terezíně a poté navštívil i místo masakru sudetských Němců v Ústí nad Labem. ⁹²

Pokračoval často i vyhocený česko-český, ale také německo-německý diskurz o minulosti. Na jedné straně sílily snahy o uznání poválečných obětí mezi sudetskými Němci. Ve spolupráci mezi sdružením Antikomplex, Collegiem Bohemicum z Ústí nad Labem a studenty gymnázia v Lounech např. vznikla putovní výstava o poválečném masakru 763 sudetských Němců v Postoloprtech v červnu 1945; dříve nepředstavitelný počin vyvolal debatu, ne ale větší kontroverzi. ⁹³ Nedořešen zůstal případ nalezení kosterních ostatků v Dobroníně. Na místě byl poškozen a později zase obnoven pamětní kříž, který tam vztyčil jeden z pamětníků. Kriminalistický ústav prozkoumal kosterní ostatky, nedošel ale k jednoznačnému závěru. ⁹⁴ Normalitu života německé menšiny na Trutnovsku, Broumovsku, Novopacku v letech 1870 do 1945 rekonstruovala výstava v Muzeu Podkrkonoší v Trutnově. ⁹⁵

Kontroverzní debaty pokračovaly i na německé straně: ukázaly to polarizované reakce na českou výstavu o sudetoněmeckých antifašistech, kterou na 62. Sudetoněmecký sraz (na pozvání sociálně-demokratické Seligerovy nadace) přivezli pracovníci Muzea města Ústí nad Labem. Představitelé spolku Wittikobund, který zahrnuje

i bývalé aktivní nacisty, obvinili výstavu ze lži; většina ostatních účastníků výstavu naopak ocenila.⁹⁶

Pokračovala úspěšná činnost Fondu budoucnosti a Česko-německého diskusního fóra, které mělo výroční konferenci v Pasově a zaměřilo se na vztah k vlasti. Fond budoucnosti rozdělil na jaře 21,5 mil. Kč mezi 167 česko-německých projektů, včetně každoročního Pražského divadelního festivalu německého jazyka.⁹⁷ Na podzim podpořil částkou 17,5 mil. Kč dalších 93 projektů od výměn mládeže přes podporu výuky jazyka, sociální projekty až po řadu kulturních akcí, jako např. festival Sasko-český divadelní podzim.⁹⁸

Přijatelnému řešení se blížily Cheb, Planá a Aš, které usilovaly o právo disponovat svými lesními pozemky na německém území, které byly během studené války v německé správě.⁹⁹

Kultura, školství, zdravotnictví

V oblasti kultury pokračovaly tradiční akce centrálního i regionálního charakteru, které přitahovaly mediální pozornost, mohly se opírat o setrvalý zájem a získávaly finanční podporu Fondu budoucnosti, vládních institucí a soukromých sponzorů. Patřil mezi ně filmový festival Filmfest (říjen), v Drážďanech a Ústí nad Labem a okolí proběhl třináctý ročník Dnů české a německé kultury (rovněž říjen). V listopadu se uskutečnil vysoce hodnocený Pražský divadelní festival německého jazyka. Ke stému výročí úmrtí Gustava Mahlera uspořádalo 500 českých a německých hudebníků koncert 8. skladatelovy symfonie v pražské 02 aréně a v Hamburku.¹⁰⁰

Úspěšně se rozvíjely místní projekty, zaměřené na posílení cestovního ruchu a turismu. Například v mikroregionu Centrální Krušnohoří (Boží Dar, Loučná pod Klínovcem, Kurort Oberwiesenthal a Breitenbrunn) byl dokončen projekt za více než 271,3 mil. Kč, který podpořila EU.¹⁰¹

V oblasti školství a vzdělání nové téma představoval program výuky němčiny „Šprechtíme“, který podpořil ministr K. Schwarzenberg; zdarma se na jeho mediálních upoutávkách podílel i Karel Gott. Šlo o projekt přímo spojený se zvyšováním kvalifikace a tedy i zaměstnanosti českých občanů. Nicméně, podle německých organizátorů, k němu české instituce přistupovaly jako k „německé záležitosti“ a nepodílely se na něm organizačně ani finančně. Zájem o výuku německého jazyka se začal mírně zvyšovat s otevřením německého pracovního trhu.¹⁰²

Subnacionální úroveň

Rostla intenzita styků České republiky s německými zeměmi. Vedle tradičně vynikajících vztahů se Saskem (a to i na prezidentské úrovni) pokračovala intenzifikace vztahů česko-bavorských; druhá návštěva premiéra Seehofera byla velmi úspěšná a nevyvolala už téměř žádné mediální kontroverze (ani při druhé návštěvě ČR H. Seehofera ovšem nepřijal prezident Klaus). Dále se mj. díky vytvoření Českého domu posilovala přítomnost ČR v Severním Porýní-Vestfálsku.

Rok 2011 potvrdil také nárůst spolupráce krajů a příhraničních regionů. Tuto dynamiku vysvětlovala jednak praktická potřeba dospět k praktickým regionálním

formám řešení výše popisovaných obecnějších problémů, jednak regionální iniciativy reagovaly na přípravu nového finančního rámce EU pro léta 2014–2020. Aby kraje a příhraniční regiony mohly prosadit zajištění a přidělení odpovídajících prostředků v rozpočtu EU, musely se spojit v euroregiony s větším vyjednávacím potenciálem.

Jako příklad může sloužit Česko-německá obchodní a průmyslová komora (ČNOPK) a Obchodní a průmyslová komora Řezno (IHK), které se dohodly na časově neomezené kooperační smlouvě a zřídily v Plzni společnou regionální kancelář. Soustředí se mj. na společné projekty vzdělávání učňů v českých a německých podnicích, transfer vědomostí a technologií plus propojení klastrů. Jejich cílem je rovněž provádět regionální marketing mezimetropolitního euroregionu Dunaj–Vltava s 5,5 milionu obyvatel, vznikajícího mezi Prahou, Vídní, Mnichovem a Norimberkem. Region zahrne Plzeňský a Jihočeský kraj, Dolní Bavorsko, Horní Falc a Horní Rakousy a česká strana spoléhá na Bavorsko a jeho politickou i ekonomickou sílu obecně a při jednání v EU zvláště. IHK, Plzeňský kraj a regionální hospodářská komora už vypracovaly společnou dopravní koncepci a mapu průmyslových stanovišť i dohodu s plzeňskou Západočeskou univerzitou.¹⁰³ Obecným strategickým cílem je zastavit pokračující vysídlování pohraniční oblasti¹⁰⁴ a zajistit výstavbu železničního koridoru Plzeň–Domažlice–Řezno–Mnichov.¹⁰⁵

S podobnou motivací se na rok 2012 připravovalo vytvoření Evropského seskupení pro územní spolupráci (ESÚS), jež by zahrnovalo území, na kterém nyní žije zhruba 12 milionů lidí a spojilo by Liberecký kraj, Karlovarský a Ústecký kraj, Sasko a polské Dolní Slezsko.¹⁰⁶ Společný právní subjekt podle evropského práva by tak zahrnul všechny části dosavadního Euroregionu Nisa.¹⁰⁷

SPOLKOVÁ REPUBLIKA NĚMECKO V ČESKÉ ZAHRANIČNÍ POLITICE: IDENTIFIKACE A CHARAKTERISTIKA KLÍČOVÝCH AKTÉRŮ

Výše uvedené naznačuje, že česko-německé vztahy vykazovaly jistou schizofrenii. Na jedné straně se úspěšně rozvíjela čím dále bohatší agenda bilaterálních vztahů, na straně druhé se prohlubovalo oddělení v otázkách směřování EU. To se zrcadlilo i při koordinaci relevantních oblastí zahraniční politiky. Bilaterální agendu nadále bez větších změn řídilo a uskutečňovalo MZV, jeho Odbor střední Evropy a aktivní Velvyslanectví ČR v Berlíně. Jejich kompetenci nezpochybňoval Úřad vlády ČR, další vládní resorty ani prezidentská kancelář. Úspěch představovala integrovaná činnost Českého domu v Düsseldorfu, udržet se podařilo i důležitý Generální konzulát ČR v Drážďanech. Úsporná opatření již dále nesnižovala počet odpovědných pracovníků v ústředí ani v SRN, plánovalo se stěhování Českých center v Berlíně do budovy velvyslanectví.

Jiná situace ale existovala v oblasti politiky evropské: koncepční odklon ODS od pragmatické koncepce Topolánkovy vlády, jež se *de facto* zařadila do hlavního proudu integračního vývoje a akceptovala roli SRN, se projevil i ve zhoršování vzájemných vztahů mezi premiérem řízeným Úřadem vlády ČR a MZV.

Na všechny vládní instituce doléhalo snižování rozpočtů, které v některých případech začínalo ohrožovat jejich institucionální kapacitu a schopnost zvládat i běžnou agendu. Množily se poznatky o nedostatečném či dokonce špatném řízení jednotlivých agend některými resorty. To se týkalo především destabilizovaného ministerstva školství, které bylo za vedení ministra Josefa Dobeše (VV) (prezidentem označovaného za nejlepšího ministra školství po roce 1990) vnímáno jako nespolehlivá a špatně řízená instituce.

Prezident Klaus se v roce 2011 k bilaterálním vztahům s Německem vyjadřoval spíše výjimečně; o to výrazněji se snažil ovlivňovat vládu v jejím přístupu k řešení krize eurozóny a přitom odmítal přístup německé vlády: prosazoval jasnou distanci ČR od eurozóny, která se podle jeho názoru buď bude muset federalizovat, nebo zkrachuje.

Na rozdíl od dřívějších několika let se Německo dostalo do popředí zájmů odpovídajících výborů Poslanecké sněmovny a Senátu Parlamentu ČR. Až na výjimky nešlo ovšem o bilaterální témata, ale o řešení krize eurozóny. Německo tak figurovalo zejména v jednáních zahraničního, evropského a hospodářského výboru Poslanecké sněmovny a v obdobných výborech Senátu. Tento stav odpovídal aktivizaci Parlamentu ČR v otázkách evropské integrace vůbec.

SPOLKOVÁ REPUBLIKA NĚMECKO V ČESKÉ ZAHRANIČNÍ POLITICE: VEŘEJNÝ A MEDIÁLNÍ PROSTOR

Předmětem mediálního zájmu byla celá škála aktuálních témat, jako např. otevření německého pracovního trhu.¹⁰⁸ Nejfrekventovanějšími tématy byly ovšem krize eurozóny a role SRN v jejím řešení (67 záznamů v celostátních médiích, z toho 28 v tisku, 13 v rozhlasu a 12 v televizi) a odchod Německa od jaderné energetiky (23 záznamů v celostátních médiích, z toho 13 v tisku, čtyři v rozhlasu a tři v televizi).¹⁰⁹ V obou případech byla témata spíše personifikována (i to ovšem pouze ve vztahu ke kancléřce Merkelové) než spojena s německými institucemi¹¹⁰: německý institucionální pluralismus, jeden z hlavních charakteristických rysů politického systému SRN, tak nadále pozornosti českých médií unikal.¹¹¹

Tématem, o kterém se nejvíce diskutovalo, byla krize eurozóny a role Německa v její výstavbě a stabilizaci. Jak celostátní tisk, tak rozhlas a televize dávaly prostor především expertům a politikům; prezentovaly tak zejména převládající názor, že základem řešení krize i případného prohlubování evropské integrace musí být rozpočtová disciplína.¹¹² I zastánci eura a odpůrci referenda o přistoupení ČR zdůrazňovali, že podpora zachování integračního procesu EU nemůže znamenat automatický souhlas s tím, „*co navrhuje Evropská komise nebo Německo s Francií*“.¹¹³ Konsenzus panoval i v tom, že Německo – vůdčí stát eurozóny – bylo spoluodpovědné za změkčení kontrolních mechanismů a tedy i problémy eurozóny.¹¹⁴ Převažoval názor, že Německo (a další země, zejména Francie a sever EU) má zásadní zájem na zachování eura a případně vytvoří jakési „euro II“.¹¹⁵ Kritici eura tvrdili, že V. Klaus měl se svou skepsí vůči euru pravdu a že Německo na euro přistoupilo, protože „*se vidělo v roli*

*vedoucí země měnové unie*¹¹⁶. Neméně výrazně v médiích znělo, že by se Česká republika neměla vyčleňovat z EU svou opozicí vůči opatřením, jako je Pakt Euro plus, i když se vláda zaštituje „národními zájmy“.¹¹⁷

Média rovněž zrcadlila obavu z poklesu hospodářského růstu v Německu.¹¹⁸ Nečekaně přišla podpora pro zachování eura ze strany Miroslava Ševčíka, děkana Národohospodářské fakulty VŠE, který argumentoval, že při zachování eura budou česká ekonomika a životní úroveň dohánět německý standard podstatně rychleji než v případě návratu SRN k německé marce.¹¹⁹ Prostor dostaly i německé hlasy, a to jak euroskeptické, tak např. hlas Helmuta Schmidta; ten vnímá euro samo o sobě jako dobrou měnu, používanou špatnými vládami.¹²⁰ Naopak Hans Olaf Henkel, bývalý šéf Svazu německého průmyslu, považuje euro za omyl a prezidenta Klause za nejprozíravějšího politika Evropy (s výjimkou jeho postoje k dekretům prezidenta Beneše).¹²¹

Opakovaně se v médiích objevoval názor, že ČR nemá vzhledem k silným hospodářským vazbám na Německo jinou možnost než se orientovat na zde platnou měnu.¹²² Nejen Brusel, ale i Berlín byly vnímány jako evropské centrum a Česká republika v perspektivě asi nebude moci trvale odolávat tlaku na přistoupení k měně, která bude sjednocovat dynamický a disciplinovaný severní blok zemí EU.¹²³ Podle některých názorů krizová situace je příležitostí, aby se hospodářská integrace s Německem a severem EU posunula na novou úroveň.¹²⁴ Tuto dynamiku jako problematickou vnímají naopak kritici těsného napojení české ekonomiky na SRN.¹²⁵ Již tradičně největší prostor věcným diskusím dávaly rozhlasové stanice Rádio Česko a Český rozhlas 6, kde vystupovali především ekonomové Petr Zahradník, Jan Bureš, Pavel Mertlík, Vladimír Dlouhý, Miroslav Zámečník, novináři Jan Macháček, Lenka Zlámalová, Adam Černý, Kateřina Šafaříková. Jako příliš politicky (nebo spíše politiky) přetížené se naopak jevily jinak obsáhlé debaty v pořadu „Otázky Václava Moravce“ na ČT1 a ČT24.

Polarizovaná byla rovněž mediální reakce na rozhodnutí SRN vystoupit z jaderné energetiky. Aktéři jako prezident Klaus, generální ředitel ČEZ Martin Roman, předsedkyně Státního úřadu pro jadernou bezpečnost Dana Drábová a další argumentovali na stránkách novin i v pořadech TV a rozhlasu ve prospěch rozvoje jaderné energetiky.¹²⁶ Prostor dostávali na druhé straně i zastánci německého rozhodnutí, především sami představitelé Německa.¹²⁷ V českých médiích (stejně jako v české debatě) nicméně převládal obraz Německa jako neracionálního, až hysterického politického aktéra,¹²⁸ jehož postup ohrožuje zájmy České republiky.

I když v obou tématech zazněla přímá kritika německé politiky, nesklouzla česká média k vytváření obrazu Německa jako ohrožující hegemonní mocnosti.¹²⁹

ZÁVĚR

Česká politika vůči SRN doznala v roce 2011 několika podstatných změn:

Věcně a kooperativně řešila odlišný přístup obou zemí k jaderné energetice a důsledky německého „odchodu od jaderné energetiky“. S koncem přechodného období pro volný pohyb osob zmizelo také kontroverzní (a kontraproduktivní) téma, jež sice

efektivně sjednocovalo českou scénu, zároveň ale zatěžovalo česko-německý vztah – a působilo oběma stranám ztráty.

Problematická byla česká politika ve vztahu k SRN jako hegemonu eurozóny: Evropská unie, a tím spíše její případné budoucí silné jádro (či občas jako varianta diskutovaná „severní“ EU), bude trvale a bezprostředně ovlivňována Německem. Německá politika bude usilovat o zásadní zlepšení fungování eurozóny a doplnění měnové unie unií politickou, a to ať s českou podporou, nebo bez ní. Česká republika se díky svému politickému a hospodářskému nastavení stává „nedílnou součástí zodpovědného ‚Severu‘ pod vedením SRN“.¹³⁰ Střední Evropa a Česká republika v ní „se 20 let po pádu železné opony vrátila do dlouhodobých koordinátů evropské politiky“ s ústřední rolí Německa.¹³¹ Spolková republika Německo v nové konstelaci, dané zejména krizí eurozóny, výrazně ovlivňuje podobu jak Evropské unie, tak evropského středu, vrátila se ke strategické (a nikoli pouze pragmatické) podpoře integračního vývoje a exportuje aktivně svůj normativní a institucionální model.

Reakce na tuto situaci ze strany české politiky byla rozpolcená a málo přesvědčivá. Premiér Nečas a jeho úřad (a samozřejmě prezident Klaus) zjevně hledali řešení v britské strategii, která vyzývala Německo k stabilizaci eurozóny, ale udržovala od ní i od Německa zřetelný odstup. Strany levého a pravého středu (včetně MZV a ministra Schwarzenberga, TOP 09) vyslovovaly německému postupu v zásadě podporu. Tato polarizace české scény znamenala, že inspirace aktivistickou polskou strategií („více EU a více Německa v ní“) zůstávala sice tématem diskuse, nikoli ale reálných politických kroků. Česká politika vůči Německu tak v oblasti konstitutivní evropské politiky poprvé směřovala k záměrné de-evropeizaci.

Poznámky

- ¹ Autor děkuje za podněty a připomínky odpovědným pracovníkům vládních institucí a diplomatům MZV ČR, s nimiž vedl individuální rozhovory a bez nichž by tento příspěvek nemohl být sepsán. Jde o tyto osoby (uvádí se v abecedním pořadí, bez udání funkcí): Jan Bruner, Jiří Čistecský, Milan Čoupek, Tomáš Ehler, Rudolf Jindrák, Jiří Kuděla. Zvláštní poděkování patří Zastupitelskému úřadu ČR v Berlíně a velvyslanci Rudolfu Jindrákovi za vytvoření optimálních podmínek při práci na textu. Publikovaný text je samozřejmě zcela v odpovědnosti autora a vyjadřuje názory, které se nemusejí shodovat s postoji uvedených osob a institucí.
- ² *Koncepce zahraniční politiky České republiky*. Praha: Ministerstvo zahraničních věcí ČR, 27. 8. 2011. On-line: www.mzv.cz/file/675937/koncepce_zahranicni_politiky_2011_cz.pdf.
- ³ *Klaus: Odstoupení Německa od jádra je iracionální a populistické*. *ekolist.cz*, 8. 6. 2011. On-line: ekolist.cz/cz/zpravodajstvi/zpravy/klaus-odstoupeni-nemecka-od-jadra-je-iracionalni-a-populisticke.
- ⁴ Rozhovor prezidenta republiky pro *Empfohlene-wirtschaftsbücher.de*, 21. 7. 2011. On-line: www.klaus.cz/clanky/2871.
- ⁵ *Konec jádra v Německu zdraží proud a změní energetický mix Evropy*. *ČTK*, 30. 5. 2011.
- ⁶ *Do Berlína prý míří až 150 pravicových extremistů z Česka*. *ČTK*, 2. 8. 2011.
- ⁷ *V Praze demonstrovalo asi 60 levicových extremistů z ČR a Německa*. *ČTK*, 10. 5. 2011.
- ⁸ *Policie: Natření kříže v Dobrušce je přestupek*. *ČTK*, 31. 10. 2011.
- ⁹ *Předsedkyně ČSBS kritizovala vládu při pietním aktu v Lidicích*. *ČTK*, 11. 6. 2011.

- ¹⁰ *Zaorálek odmítl záměr prodat Německu Lobkovický palác.* ČTK, 13. 5. 2011.
- ¹¹ *Premiéři šesti zemí v Bratislavě podpořili běloruskou opozici.* ČTK, 15. 2. 2011.
- ¹² *Sarkozy a Merkelová chtějí novou smlouvu a zpřísnit dohled.* ČTK, 5. 12. 2011.
- ¹³ *Nečas vzkazuje Klausovi: Výjimka z eura je zbytečná.* Hospodářské noviny, 1. 9. 2011.
- ¹⁴ *Die Zeit: Schwarzenberg varuje před změnou lisabonské smlouvy.* ČTK, 8. 12. 2011.
- ¹⁵ *Schwarzenberg: Nedělejme z eura fetiš, Evropa by bez něho přežila.* ČTK, 17. 12. 2011
- ¹⁶ *Koncepce (2011): s. 10–11. Podobně v obecnější podobě Globalisierung gestalten – Partnerschaften ausbauen – Verantwortung teilen. Konzept der Bundesregierung.* Berlin: Auswärtiges Amt 2012. On-line: www.auswaertiges-amt.de/cae/servlet/contentblob/608384/publicationFile/164382/Gestaltungsmachtekonzzept.pdf.
- ¹⁷ *Viz informace na stránkách MZV SRN: Die Östliche Partnerschaft.* On-line: www.auswaertiges-amt.de/DE/Europa/Aussenpolitik/Regionalabkommen/Oestliche%20Partnerschaft_node.html.
- ¹⁸ *K bezpečnostní spolupráci v rámci Visegrádské skupiny viz Kořan, Michal (2012): Neues Profil, fragile Einigkeit. Die Sicherheitspolitik der Visegrad Gruppe.* Osteuropa, 2012/2, s. 107–116.
- ¹⁹ *Země V4 pokračují v tlaku na Bělorusko, naznačily další sankce.* ČTK, 3. 3. 2011.
- ²⁰ *Německý tisk: Havel hrozí vrácením Quadrigy, dostane-li ji Putin.* ČTK, 16. 7. 2011.
- ²¹ *K převážně praktickému charakteru vojenské spolupráce viz Kříž, Zdeněk (2011): Německá bezpečnostní politika: Adaptace civilní mocnosti.* In: Handl, Vladimír (ed.): *Německo v čele Evropy? SRN jako civilní mocnost a hegemon eurozóny.* Praha: Ústav mezinárodních vztahů, s. 203–204.
- ²² *Christian Schmidt, parlamentní státní tajemník Spolkového ministra obrany, v interview Spolupráce s Vámi je pro nás velkou prioritou.* A-Report, 12/2011, s. 10–12. On-line: www.mocr.army.cz/assets/multimedia-a-knihovna/casopisy/a-report/a_report_12_2011.pdf.
- ²³ *Souhrnná teritoriální informace o Německu.* Zpracováno a aktualizováno Zastupitelským úřadem ČR v Berlíně k 27. 3. 2012. BusinessInfo.cz, s. 84–85. On-line: www.businessinfo.cz/cs/zahranicni-obchod-eu/teritorialni-informace-zeme/nemecko.html.
- ²⁴ *Statistisches Bundesamt (2011): Außenhandel. Zusammenfassende Übersichten für den Außenhandel (endgültige Ergebnisse), Jahr 2010.* Wiesbaden: Statistisches Bundesamt, s. 35. On-line: www.destatis.de/DE/Publikationen/Thematisch/Aussenhandel/Gesamtentwicklung/ZusammenfassendeUebersichtenJendgueltig2070100107004.pdf?__blob=publicationFile.
- ²⁵ *Kocourek bude jednat o podnikání českých firem v Německu.* ČTK, 10. 7. 2011.
- ²⁶ *Německé firmy si stěžují, že Češi neumějí německy.* ČTK, 29. 6. 2011.
- ²⁷ *Průzkum: Třetina německých investorů by si už ČR nevybrala.* ČTK, 6. 4. 2011.
- ²⁸ *E15: Německo bere z České republiky sedmkrát více elektřiny.* ČTK, 12. 9. 2011.
- ²⁹ *Nečas: Odstoupení Německa od jádra zdraží proud v ČR o 30 pct.* ČTK, 1. 6. 2011.
- ³⁰ *Vystoupení předsedy vlády ČR při zahájení Česko-saské energetické konference v Drážďanech 7. 10. 2011.* On-line: www.vlada.cz/cz/clenove-vlady/premier/vyznamne-projevy/premier-necas-cesko-bude-rozvijet-jadro-i-energetickou-spolupraci-se-sousedy-88129/.
- ³¹ *Nečas: ČR do obnovy přenosových sítí investuje 2 miliardy eur.* ČTK, 7. 10. 2011.
- ³² *ČR a Německo chtějí společně omezit přetížení přenosových sítí.* ČTK, 7. 4. 2011.
- ³³ *Německo chystá významné investice do přenosové soustavy.* ČTK, 20. 10. 2011.
- ³⁴ *Roman: Německo by ČR za přenos elektřiny mělo platit sedm mld. Kč.* ČTK, 29. 6. 2011.
- ³⁵ *Německo chystá významné investice do přenosové soustavy.* ČTK, 20. 10. 2011.
- ³⁶ *ČRo: Nečas nabízí Merkelové veřejnou diskusi o dostavbě Temelína.* ČTK, 23. 11. 2011.
- ³⁷ *Nečas a Seehofer: Energetické koncepce máme odlišné, ale bezpečné.* ČTK, 23. 11. 2011.
- ³⁸ *Roman: Německo bude tlačit ČR k zastavení jaderných elektráren.* ČTK, 15. 6. 2011.
- ³⁹ *Plynovody Nord Stream a Opal se propojily, přivedou plyn i do ČR.* ČTK, 26. 8. 2011; *Německo dostavělo plynovod Opal, kterým bude proudit plyn i do ČR.* ČTK, 14. 7. 2011.
- ⁴⁰ *Euro: ČEPS má zájem o podíl ve správci plynovodů Net4Gas.* ČTK, 18. 12. 2011.
- ⁴¹ *E15: Firma Míbrag požádala o povolení výstavby uhelné elektrárny.* ČTK, 14. 11. 2011.
- ⁴² *RWE a Gazprom dohodly memorandum o porozumění.* RWE, Tisková zpráva 14. 7. 2011. On-line: www.rwe.cz/cs/tiskove-zpravy-10197; *RWE a Gazprom dál jednájí, dohodly memorandum o porozumění.* ČTK, 14. 7. 2011. Prodej zemního plynu více než 2,3 mil. konečných zákazníků RWE

- zabezpečuje prostřednictvím regionálních plynárenských společností RWE Energie, Jihomoravská plynárenská, Severomoravská plynárenská a Východočeská plynárenská. Od začátku roku 2010 dodává v ČR také elektřinu. Skupina RWE v ČR čítá celkem 17 společností.
- ⁴³ Rozhovor Bayerische Staatskanzlei, Mnichov, duben 2012.
- ⁴⁴ Ehler, Tomáš (2011): *Energetická bezpečnost v rámci zahraniční politiky SRN – mezi bilateralismem a evropeizací*. In: Vladimír Handl (ed.): *Německo v čele Evropy? SRN jako civilní mocnost a hegemon eurozón*, op. cit., s. 312–313, dále poznámka č. 71.
- ⁴⁵ *Agrární komora žádá zastavení dovozů potravin z Německa*. ČTK, 6. 1. 2011; *Agráři vyzývají masokombináty, aby nekupovaly německé vepřové*. ČTK, 18. 1. 2011.
- ⁴⁶ *SZPI začala úzce spolupracovat se saskými orgány kvůli potravinám*. ČTK, 19. 1. 2011.
- ⁴⁷ *Epidemie v Německu způsobila podle odborníků i pokles prodeje české zeleniny*. ČTK, 6. 6. 2011; *Německo podle Šebesty v případě nákazy hrubě chybovalo*. ČTK, 10. 6. 2011.
- ⁴⁸ *Aignerová: Agrární dotace mají být jen pro aktivní farmáře*. ČTK, 11. 3. 2011.
- ⁴⁹ *Stovka lidí v Drážďanech protestovala proti jezu na Labi v Děčíně*. ČTK, 29. 1. 2011.
- ⁵⁰ *Německý plán omezení investice do Labe se po ČR nelíbí ani Sasku*. ČTK, 6. 5. 2011; *Nečas se obrátil na Merkelovou kvůli zachování splavnosti Labe*. ČTK, 20. 4. 2011.
- ⁵¹ *Německo chce zajistit splavnost Labe po většinu roku*. ČTK, 29. 9. 2011.
- ⁵² *Nečas a Seehofer: Energetické koncepce máme odlišné, ale bezpečné*. ČTK, 23. 11. 2011.
- ⁵³ *Seehofer v Česku: Energetické koncepce máme odlišné, ale bezpečné*. ČTK, 23. 11. 2011. On-line: www.ceskatelevize.cz/ct24/domaci/154321-seehofer-v-cesku-energeticke-koncepce-mame-odlisne-ale-bezpecne.
- ⁵⁴ *V Německu se zase mluví o trati do Čech, je to prý ostuda Sasku*. ČTK, 16. 2. 2011.
- ⁵⁵ *Karlovarský kraj a Vogtland chtějí zachovat přeshraniční vlaky*. ČTK, 12. 12. 2011.
- ⁵⁶ *České dráhy posilují o adventu spojení z Liberce do Drážďan*. ČTK, 25. 11. 2011.
- ⁵⁷ *Češi a spol. na německém trhu práce chybí, bariéry ministryně hájí*. ČTK, 5. 10. 2011.
- ⁵⁸ *Stammová: Obavy z otevření pracovního trhu pro ČR se nepotvrdily*. Český rozhlas, 24. 5. 2011. On-line: www.radio.cz/cz/rubrika/zpravy/zpravy-2011-05-24.
- ⁵⁹ *Otevření pracovního trhu pro Čechy a spol. se bojí většina Němců*. ČTK, 28. 2. 2011.
- ⁶⁰ *Bavorsko se prý přívalem pracovníků z ČR nebojí, firmy o ně stojí*. ČTK, 5. 4. 2011.
- ⁶¹ *Německo a Rakousko nával pracovníků po otevření trhů nečekají*. ČTK, 26. 4. 2011.
- ⁶² *Zájem o německý pracovní trh po jeho otevření vzrostl jen mírně*. ČTK, 13. 7. 2011.
- ⁶³ *Nové zastoupení komor v Plzni má podpořit zájem o výrobní oborů*. ČTK, 9. 11. 2011.
- ⁶⁴ *Každodenní spolupráci záchranářů u hranic brání legislativa*. ČTK, 28. 4. 2011.
- ⁶⁵ *Šlo převážně o jednotlivé aspekty, jako např. technické parametry potrubí*. Viz *Aktivisté vidí v Temelíně riziko v neodděleném potrubí*. ČTK, 24. 9. 2011.
- ⁶⁶ *Odpad, který se v Libčevsi objevil na jaře, je zpět v Německu*. ČTK, 30. 11. 2011.
- ⁶⁷ *Sasko se s ČR dohodlo na boji proti plastovému odpadu v Labi*. EnviWeb, 19. 9. 2011. On-line: www.enviweb.cz/clanek/odpady/88168/sasko-se-s-cr-dohodlo-na-boji-proti-plastovemu-odpadu-v-labi.
- ⁶⁸ *Sasko má nadále výhrady vůči děčínskému jezu, bojí se o ryby*. ČTK, 1. 3. 2011.
- ⁶⁹ *Arnika odmítla obvinění, že ji prý platí Němci*. ČTK, 6. 6. 2011.
- ⁷⁰ *Obce v Libereckém kraji budou s Němci usilovat o lepší třídění*. ČTK, 24. 10. 2011.
- ⁷¹ *Češi i Němci protestovali proti „větrníkům“ v Krušných horách*. ČTK, 15. 5. 2011.
- ⁷² *Češi dál z cizinců nejčastěji pašují drogy do sousedního Bavorska*. ČTK, 4. 4. 2011.
- ⁷³ *ce-press: Celníci v příhraničí hlásí nárůst drogy Crystal Speed*. ČTK, 1. 9. 2011.
- ⁷⁴ *Němečtí občané jezdí nakupovat pervitin a marihuanu do Čech*. ČTK, 23. 9. 2011; *Sasko zaznamenalo dramatický nárůst pašování drog z Česka*. ČTK, 21. 10. 2011.
- ⁷⁵ *Sasko řeší blokování lesních cest na pomezí ČR proti zlodějům*. ČTK, 4. 3. 2011.
- ⁷⁶ *Policie obvinila český gang zlodějů aut, škoda je 98 milionů Kč*. ČTK, 24. 6. 2011.
- ⁷⁷ *Část údajných zlodějů aut stíhaných v ČR byla vydána do Německa*. ČTK, 14. 9. 2011.
- ⁷⁸ *Západočeští a bavorsští celníci budou společně kontrolovat silnice*. ČTK, 27. 6. 2011; *Čeští a bavorsští celníci poprvé sloužili v hlídkách na hranicích*. ČTK, 12. 7. 2011.

- ⁷⁹ *Bavorští policisté na české hranici bez práce, kriminalita klesla.* ČTK, 8. 6. 2011.
- ⁸⁰ *Česká policie stíhá pět lidí podezřelých z podpory teroristů.* ČTK, 3. 5. 2011; *Německá policie vydala do Česka dva stíhané z podpory terorismu.* ČTK, 29. 8. 2011.
- ⁸¹ *Česká a bavorská policie předvedla vůz na sledování extremistů.* ČTK, 18. 4. 2011.
- ⁸² *Sasko zesílí kontroly u hranic kvůli demonstracím na severu Čech.* ČTK, 2. 9. 2011.
- ⁸³ *Kvůli výrokům na akci radikálů v Brně bude stíhán občan Německa.* ČTK, 5. 9. 2011.
- ⁸⁴ *ČR předá do Bavorska archiválie zachycující tamní historii.* ČTK, 3. 10. 2011.
- ⁸⁵ *Tisk: Česko-německému policejnímu centru v Bavorsku hrozí zavření.* ČTK, 23. 11. 2011.
- ⁸⁶ *Novátorská analýza fenoménu paměti v německé zahraniční politice viz Kunštát, Miroslav (2011): Transformace německé historické paměti a její místo v zahraničněpolitické kultuře SRN.* In: Vladimír Handl (ed.): *Německo v čele Evropy? SRN jako civilní mocnost a hegemon eurozóny*, op. cit., s. 92–118.
- ⁸⁷ *Sudetští Němci vyzvali Klause k omluvě za minulá příkoří.* ČTK, 11. 6. 2011.
- ⁸⁸ *Klaus: Chtít omluvu na výročí Lidic je výraz nepoučitelnosti.* ČTK, 11. 6. 2011.
- ⁸⁹ *Posselt odmítl kritiku Klause, připomínala mu prý dobu před 1989.* ČTK, 12. 6. 2011.
- ⁹⁰ *Němectví vyhnanci chtějí odškodnění a účastnit se státních návštěv.* ČTK, 27. 8. 2011.
- ⁹¹ *Historiker kritisieren Bundestagsbeschluss.* *Frankfurter Rundschau*, 14. 2. 2011. On-line: www.fr-online.de/politik/vertriebenen-gedenktage-historiker-kritisieren-bundestagsbeschluss,1472596,7191594.html.
- ⁹² *Bavorský premiér si prohlédl památníky obětí nacismu i odsunu.* ČTK, 24. 11. 2011.
- ⁹³ *Studenti představili v Postoloprtech výstavu o poválečném masakru.* ČTK, 5. 1. 2011.
- ⁹⁴ *Neznámý pachatel určil kříž na louce Budínka u Dobronína.* ČTK, 16. 3. 2011; *Kriminalistický ústav ukončil zkoumání kostí z Dobronína.* ČTK, 23. 12. 2011.
- ⁹⁵ *Výstava v Trutnově přibližuje život české menšiny v pohraničí.* ČTK, 29. 9. 2011.
- ⁹⁶ *Česká výstava o německých antifašistech budí v Augsburgu emoce.* ČTK, 12. 6. 2011.
- ⁹⁷ *Česko-německý fond dal miliony na další projekty.* ČTK, 26. 6. 2011.
- ⁹⁸ *Česko-německý fond budoucnosti: Výroční zpráva 2011.* On-line: www.fb.cz/aktuality/vyrocnizpravy.
- ⁹⁹ *Planá chce prodat lesy v Německu, nejdřív je musí získat do správy.* ČTK, 23. 9. 2011; *Cheb a Německo hledají smír v případě sporu o les v Bavorsku.* ČTK, 25. 7. 2011.
- ¹⁰⁰ *Hudebníci míří do Hamburku zvláštním vlakem Gustav Mahler Express.* ČTK, 19. 5. 2011.
- ¹⁰¹ *Obce v centrálním Krušnohoří dokončily projekty za 271 mil. korun.* ČTK, 28. 11. 2011.
- ¹⁰² *Díky otevření pracovního trhu se zvyšuje zájem o výuku němčiny.* ČTK, 16. 5. 2011.
- ¹⁰³ *Nové zastoupení komor v Plzni má podpořit zájem o výrobní oborů.* ČTK, 9. 11. 2011.
- ¹⁰⁴ *Bavorsko a Plzeňsko chce dotacemi zastavit vysídlování pohraničí.* ČTK, 14. 3. 2011.
- ¹⁰⁵ *Nová trať Praha-Mnichov je prioritou pro Plzeňský kraj i Bavorsko.* ČTK, 14. 3. 2011.
- ¹⁰⁶ *Čerpání evropských peněz může pomoci nový nadregionální projekt.* ČTK, 6. 4. 2011.
- ¹⁰⁷ *Češi, Němci a Poláci z Euroregionu Nisa založí společný subjekt.* ČTK, 28. 9. 2011.
- ¹⁰⁸ *Petr, Miroslav: Pracanti z Česka, vítejte, říkají Bavoři.* *Hospodářské noviny*, 29. 4. 2011, s. 22.
- ¹⁰⁹ *Přehled mediálních výstupů zpracovaly s použitím monitoringu ANOPRES Jakub Tomášek a Kristýna Tamchynová. Hledaná slovní spojení byla „Německo – ČR – euro“, „Německo – ČR – jádro“, „Německo – ČR – hegemonie“ a dále v kombinaci se jmény čelních představitelů SRN („Merkelová“, „Westerwelle“, „Schäuble“) a ČR („Nečas“, „Schwarzenberg“) a institucemi SRN („kancléřství“, „Spolkový sněm“, „Spolkový ústavní soud“, „CDU“, „CSU“, „SPD“). Autor děkuje za přípravu a poskytnutí těchto podkladů.*
- ¹¹⁰ *Ze sledovaných politiků byla zmíněna pouze kancléřka Merkelová, a to v souvislosti s krizí eurozóny 17krát a s odchodem od jaderné energetiky pětkrát. Z německých institucí byl pouze dvakrát zmíněn Spolkový sněm.*
- ¹¹¹ *Analýza německého institucionálního pluralismu ve tvorbě zahraniční politiky viz Veselá, Barbora (2011): Normativní a institucionální rámec tvorby německé zahraniční politiky.* In: Vladimír Handl (ed.): *Německo v čele Evropy? SRN jako civilní mocnost a hegemon eurozóny*, op. cit., s. 119–175.

- ¹¹² Hudema, Marek (2011): *Vystoupení z eurozóny by bylo nejjednodušší pro Německo*. Hospodářské noviny, 24. 10. 2012.
- ¹¹³ Schneider, Ondřej (2011): *Referenda ano, ale nikoliv o (ne)přijetí eura*. Hospodářské noviny, 24. 10. 2011.
- ¹¹⁴ *Zavést euro v ČR – ano či ne?* Hyde park s Oldřichem Dědkem. ČT24, 11. 10. 2011.
- ¹¹⁵ Pavel Mertlík: *Evropa se možná dočká nového eura!* Rádio Impuls. 14. 7. 2011. On-line: www.impuls.cz/clanek/video-pavel-mertlik-evropa-se-mozna-docka-noveho-eur...
- ¹¹⁶ Feldstein, Martin: *Prezident Klaus a euro*. Ekonom, 16. 6. 2011, s. 17.
- ¹¹⁷ Palata, Luboš: *V českém národním zájmu: Česko se vytrácí z Evropské unie, protože ke všemu, co se v ní děje, se staví omdlitavě*. Lidové noviny, 30. 3. 2011, s. 10.
- ¹¹⁸ Brož, Jan: *Německý motor drhne, zpomalí i Česko*. Mladá fronta Dnes, 17. 8. 2011, s. 9.
- ¹¹⁹ *Kdy budeme brát stejně jako Němci?* Blesk, 15. 7. 2011, s. 2.
- ¹²⁰ *Já budu po Němcích chtít... aby slabším v EU pomáhali už napořád*. Rozhovor s Helmutem Schmidtem. Lidové noviny, 14. 5. 2011, s. 10.
- ¹²¹ *Politici mi říkají: z eura už se nevyhrabem*. Lidové noviny, 19. 2. 2011, s. 11.
- ¹²² Viz zpráva o vystoupení Jana Mláčka, stínového ministra financí ČSSD, na konferenci Nadace Konrada Adenauera v Štíříně, 10. 5. 2012 v pořadu: *Potřebujeme euro? Názory a argumenty*. Český rozhlas 6, 11. 5. 2012. Podobně diskuse: *Ekonomické problémy některých členských zemí Evropské unie nejsou zažehnány*. Český rozhlas 6, 5. 4. 2011, Studio Stop (diskutující Petr Zahradník a Jan Macháček).
- ¹²³ Dlouhý, Vladimír: *Eurozóna řeší kvadraturu kruhu*. Hospodářské noviny, 4. 4. 2011, s. 11.
- ¹²⁴ Zámečník, Miroslav: *Sedmnáctá spolková? Česko-německý vzájemný obchod je větší než český státní rozpočet*. Euro, 24. 1. 2011, s. 3.
- ¹²⁵ Šafránek, Ladislav: *Spolková země Česko?* Haló noviny, 17. 1. 2011, s. 5.
- ¹²⁶ Například Klaus v OSN: *Nevzdáváme se jádra*. Lidové noviny, 24. 9. 2011, s. 6.; *Klaus v Hamburku: Stop jaderné energii je populismus*. Mladá fronta Dnes, 8. 6. 2011, s. 6.; Výrok Martina Romana viz *Česko sází dál na jádro i přes německý tlak*. Profit, 12. 9. 2011, s. 52.; dále Dana Drábová: *Jaderná energetika má svá rizika. Ale zvládnutelná!* Rádio Impuls, 11. 7. 2011. On-line: [www.impuls.cz/clanek/video-dana-drabova-jaderna-energetika-ma-sva-rizika-....](http://www.impuls.cz/clanek/video-dana-drabova-jaderna-energetika-ma-sva-rizika-...)
- ¹²⁷ *Klaus se nemůže uzavřít před realitou*. Rozhovor s Jürgenem Trittinem. Lidové noviny, 15. 9. 2011, s. 7.; Johannes Haindl (velvyslanec Spolkové republiky Německo v ČR): *Odpovídám, co se děje s Němci*. Lidové noviny, 13. 6. 2011, s. 11.
- ¹²⁸ Interview s Václavem Pačesem *Bez jádra se obejdeme. Ale za jakou cenu?* Hospodářské noviny, 18. 03. 2011, s. 11.; týž v pořadu *Budoucnost jaderné energetiky – nebezpečné jádro?* Události, komentáře. ČT24, 16. 3. 2011.
- ¹²⁹ Pojem hegemonie (hledané slovní spojení „Německo – Česko – hegemonie“) se v přehledu ANOPRESS za rok 2011 objevil jen v souvislosti s poklesem významu Západu (V Bruselu zasedali ministři obrany NATO. Český rozhlas 6, Studio Stop, 13. 6. 2011) a v přetisku dokumentu ze zasedání Světové federace mládeže a studentstva v JAR, který hovoří obecně o politice hegemonie „světového imperialistického řádu“ (Haló noviny, 3. 2. 2012, s. 12.).
- ¹³⁰ Jindrák, Rudolf (2011): *Předmluva*. In: Vladimír Handl (ed.): *Německo v čele Evropy? SRN jako civilní mocnost a hegemon eurozóny*, op. cit., s. 12.
- ¹³¹ Kunšát, Miroslav (2011): op. cit., s. 112.